

საერთაშორისო შედარებებში ინდექსების გამოყენების საკითხისათვის

საბაზრო ეკონომიკაზე გარდამავალი ცალკეული ქვეყნისთვის, ან რეგიონისათვის მნიშვნელოვანი ამოცანაა მაკროეკონომიკური სტაბილურობის მიღწევა. ამ პროცესის დინამიკური ანალიზი საშუალებას მოგვცემს ნათლად დავინახოთ მოცემულ ქვეყნებსა, თუ რეგიონში არსებული სოციალურ-ეკონომიკური მდგომარეობა და განვსაზღვროთ რა დადებითი და უარყოფითი ფაქტორები მოქმედებენ მასზე, რა ეკონომიკური პოტენციალი გააჩნიათ ერთი ეკონომიკური სისტემიდან სხვა უფრო მაღალ მდგომარეობაზე გადასასვლელად. ამ თვალსაზრისით, დიდი მნიშვნელობა აქვს საქართველოს მაკროეკონომიკური პოტენციალის შესწავლას და მის შედარებით დახასიათებას სამხრეთ კავკასიის გარდამავალი სოციალურ-ეკონომიკური სისტემის მქონე მეზობელ (სომხეთისა და აზერბაიჯანის) სახელმწიფოებთან.

სამხრეთ კავკასიის რეგიონის უნიკალური სტრატეგიული მდგომარეობა, როგორც ეკონომიკური, ისე გეოპოლიტიკური თვალსაზრისით, განსაზღვრავს მის განსაკუთრებულ როლს მსოფლიო ინტეგრაციის პროცესში. ამასთან, სამივე ქვეყანა წარმოადგენს „შავი ზღვის აუზის ქვეყნების ეკონომიკური თანამშრომლობის ორგანიზაციის“ წევრ ქვეყნებს.

ამ ქვეყნების ეკონომიკური პოტენციალის შედარებითი დინამიკური ანალიზი საშუალებას მოგვცემს დავინახოთ მოცემულ რეგიონში მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციის მიმდინარეობის რეალური სურათი. მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციის პროცესი ხანგრძლივი და მრავალმხრივია. მათი სრულყოფილად გაშუქება სტატიის ფარგლებში შეუძლებელია, თუმცა იგი წარმოადგენს მცდელობას დახასიათდეს სამხრეთ კავკასიის ქვეყნები ძირითადი მაკროეკონომიკური მაჩვენებლის - მ.შ.პ.-ს დინამიკა 1 სულ მოსახლეზე - გაანგარიშებით, მოსახლეობის რიცხოვნობის ცვლილების კვალდაკვალ.

აღნიშნული პარამეტრები მნიშვნელოვანი კუთხით ახასიათებენ მაკროეკონომიკური სტაბილიზაციის პროცესს გარდამავალ პერიოდში და, შესაბამისად, წარმატებით შეიძლება იქნას გამოყენებული სამხრეთ კავკასიის ქვეყნების ეკონომიკური განვითარების შედარებით ანალიზში.

ამ ქვეყნებში მიმდინარე მოვლენებისა და პროცესების დინამიკური ანალიზისათვის გამოიყენოთ საინდექსო მეთოდი, რომელიც საშუალებას იძლევა დავახასიათოთ ტენდენციები როგორც ქრონოლოგიური თანმიმდევრობით, ისე ტერიტორიულ ჭრილში. დროში მოვლენათა ცვლილების დასახასიათებლად გამოვიყენოთ დინამიკური და ტერიტორიული ინდექსები.

ინდექსები სტატისტიკური მეთოდოლოგიის შემადგენელი მნიშვნელოვანი ნაწილია და სოციალურ-ეკონომიკური მოვლენებისა და პროცესების ამსახველი მძლავრი განზოგადებული მაჩვენებელია. მათი საშუალებით შესაძლებელია ვაწარმოოთ სხვადასხვა ტერიტორიული ერთეულების (რეგიონების, ქვეყნების, რაიონების) დამახასიათებელი ეკონომიკური მაჩვენებლების ურთიერთშედარებითი ანალიზი.

ცხრილი №1

მ.შ.პ.-ის დინამიკა ამიერკავკასიის ქვეყნების მიხედვით
1990–2007 წწ. (%-ში 2005 წლის მიმართ)

წლები	საქართველო	სომხეთი	აზერბაიჯანი
1990	187,2	81,5	–
1991	147,6	72,0	89,7
1995	52,9	43,1	37,8
2000	70,2	55,3	53,2
2001	73,2	60,6	58,4
2002	27,6	69,7	64,6
2003	86,2	79,5	71,8
2004	91,2	87,8	79,1
2005	100,0	100,0	100,0
2006	109,4	113,2	134,5
2007	123,0	128,8	168,1

მთლიანი შიდა პროდუქტი, რომელიც საბაზრო ფასებში გამოხატავს ქვეყნის მოცემულ ტერიტორიაზე წარმოებული პროდუქციისა და მომსახურების ღირებულებას (შუალედური მოხმარების გარეშე) მოსახლეობის ერთ სულზე, რომელიც ზოგადად კარგად ახასიათებს ცხოვრების დონეს.

სამხრეთ კავკასიის ქვეყნებში მ.შ.პ.-ის დინამიკა წარმოდგენილია ცხრილი №1-ის ბაზაზე. ცხრილში მოტანილი მონაცემები საშუალებას გვაძლევს ერთმანეთს შევადაროთ მშპ-ის დინამიკა

ცალკეული ქვეყნების მიხედვით. მ.შ.პ.-ის ზრდის ტემპი საქართველოსთან მიმართებით გაცილებით უკეთესი აქვთ სომხეთსა და აზერბაიჯანს.

შედარებითი ანალიზი გვიჩვენებს, რომ 2007 წელს საქართველომ ვერ მიაღწია 1990-1991 წლების დონესაც კი. საქართველოში ეკონომიკური რეფორმების პირველი შედეგები გამოვლინდა 2005 წელს, შესაბამისად, შესადარ ბაზადაც ავიღეთ იგი. 1990 წელს მ.შ.პ.-ის მოცულობამ 2005 წელთან შედარებით შეადგენდა 187,2 პროცენტი, 1991 წელს - 147,6%, ხოლო 2007 წელს - 123,0%.

ცხრილი №2

მოსახლეობის რიცხოვნობისა და მ.შ.პ.-ს დინამიკა 2003-2007 წწ.

წლები	მოსახლეობის რიცხოვნობა		მ.შ.პ. საბაზრო ფასებში		მ.შ.პ. 1 სულ მოსახლეზე	
	მლნ. კაცი	%-ში	მლნ. \$	%-ში	მლნ. \$	%-ში
საქართველო						
2003	4,3426	100,0	4127,3	100,0	950,2	100,0
2004	4,3152	99,4	5383,2	130,4	1247,5	131,2
2005	4,3215	99,5	6483,1	157,1	1500,2	157,8
2006	4,4013	101,4	8040,8	194,8	1826,9	192,2
2007	4,3947	101,2	10677,2	258,6	2429,6	255,7
სომხეთი						
2003	3,2122	100,0	3016,3	100,0	939,0	100,0
2004	3,2158	100,1	3602,4	119,4	1120,2	119,3
2005	3,2192	100,2	4942,6	163,8	1535,3	163,5
2006	3,2299	100,6	6441,7	213,5	1998,7	212,8
2007	3,2301	100,6	9294,9	308,1	2877,6	306,4
აზერბაიჯანი						
2003	8,2025	100,0	7185,4	100,0	876,0	100,0
2004	8,2657	100,8	7633,3	106,2	923,5	105,4
2005	8,3473	101,8	8948,3	124,5	1072,0	122,3
2006	8,4364	102,9	10656,8	148,3	1263,2	144,2
2007	8,5327	104,2	15497,1	215,7	1816,2	207,3

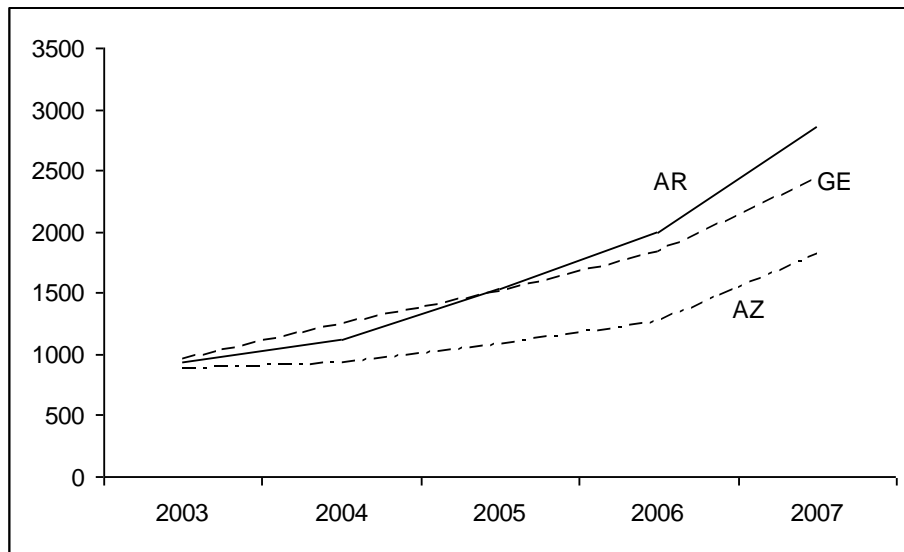
საწინააღმდეგო სურათი გვაქვს აზერბაიჯანში. კერძოდ, 1991 წელს მ.შ.პ.-ს მოცულობა 2005 წელთან შედარებით შეადგინა 89,7%, ხოლო 2007 წელს გაიზარდა 168,1%-ით და მნიშვნელოვნად გაუსწრო საანალიზო პერიოდის ყველა წლის მაჩვენებელს.

თითქმის იგივე დინამიკური სურათი გვაქვს სომხეთისათვის. 1991 წელს მ.შ.პ.-ის მოცულობამ 2005 წლის იგივე მაჩვენებელის მიმართ შეადგინა მხოლოდ 72%, ხოლო 2007 წელს იმავე წელთან შედარებით გაიზარდა 128,8%-ით, რაც საქართველოს ანალოგიურ მაჩვენებელს 5,8 პუნქტით აღემატება.

სომხეთში მ.შ.პ.-ის 2007 წლის მაჩვენებელი მნიშვნელოვნად აღემატება საანალიზო პერიოდის ყოველი წლის შესაბამის მაჩვენებელს. იმავე წელს აზერბაიჯანის მ.შ.პ.-ის მოცულობა 1,5-ჯერ აღემატება 1991 წლის დონეს. 1991 წელთან შედარებით მ.შ.პ.-ს მოცულობის აღნიშნული ცვლილება განპირობებულია მთელი რიგი ფაქტორებით. ჩვენი აზრით, იგი ძირითადად გამოიწვია საბჭოთა კავშირის დაშლამ და საბაზრო ეკონომიკაზე გადასვლის „ხანგრძლივმა პროცესმა“, რამაც მოშალა პოსტსაბჭოურ რესპუბლიკებს შორის მანამდე არსებული სამეურნეო-ეკონომიკური კავშირები და მინიმუმამდე შეამცირა იგი.

ნახ. 1

მ.შ.პ.-ს დინამიკა 1 სულზე გაანგარიშებით 2003-2007 წწ.

საჭირო გახდა მთელი რიგი მმართველობითი და ეკონომიკური რეფორმების გატარება, რის გამოც მსოფლიოს სხვადასხვა ქვეყნებთან ახალი სამეურნეო-ეკონომიკური კავშირების დამყარებას დიდი დრო დასჭირდა, ამასთან, მოიშალა იმ დარგების მუშაობის მექანიზმიც, რომლებიც უშუალოდ მნიშვნელოვან წილად მონაწილეობდნენ მ.შ.პ.-ის შექმნაში და ა.შ.

მ.შ.პ.-ის საერთო დინამიკურ მაჩვენებლებთან შედარებით გაცილებით საინტერესოა 1 სულ მოსახლეზე გაანგარიშებული მ.შ.პ.-ის მოცულობის დინამიკა 2003-2007 წლებში (იხილეთ ცხრილი №2 და გრაფიკი №1. AZ-აზერბაიჯანი, AAM-სომხეთი, GE-საქართველო).

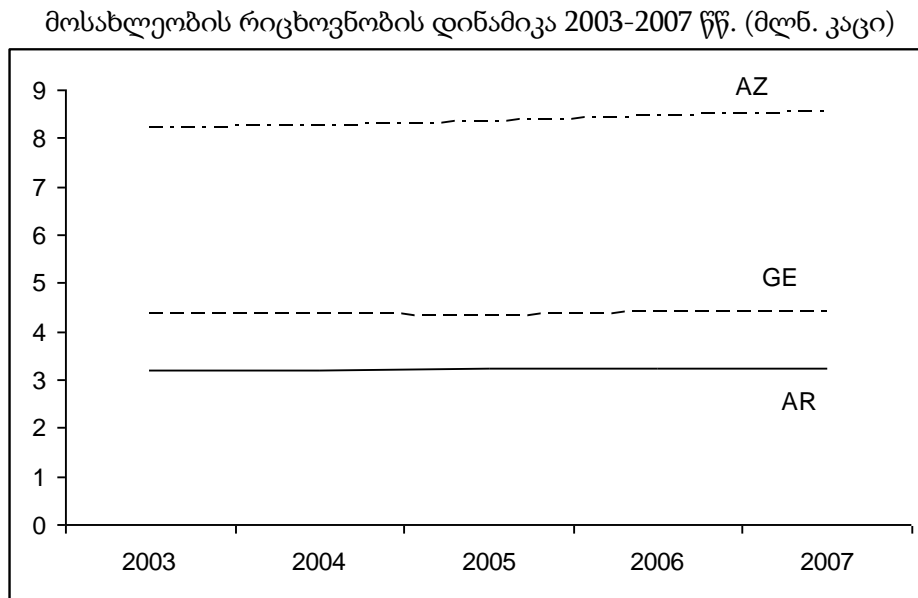
ნახაზიდან ჩანს, რომ მოსახლეობის 1 სულზე გაანგარიშებით მ.შ.პ.-ს მოცულობის ცვლილება შედარებით ზრდადი ტემპით ხასიათდება სომხეთი (იხ. ნახ. 1), კერძოდ 2007 წელს 2003 წელთან მიმართ იგი გაზარდა 3,1-ჯერ. შემდეგ მოდის საქართველო (2,6-ჯერ) და აზერბაიჯანი (2,1-ჯერ).

1 სულ მოსახლეზე გაანგარიშებით მ.შ.პ.-ის დინამიკის კვალდაკვალ საინტერესოა რამდენად ადეკვატურად ეთანხმებოდა მისი ცვლილება მოსახლეობის რიცხოვნობის დინამიკას 2003-2007

წლებში. მე-2 ნახაზიდან ჩანს, რომ მოსახლეობის რიცხოვნობის ზრდა გაცილებით მაღალი ტემპით მიმდინარეობდა აზერბაიჯანში (4,2%), ვიდრე საქართველოსა (1,2%) და სომხეთში (0,6%).

ჩვენს მიერ გაანგარიშებული მაჩვენებლებიდან ჩანს, რომ 2003-2007 წწ. აზერბაიჯანში 1 სულ მოსახლეზე გაანგარიშებული მ.შ.პ.-ს მოცულობა 2-ჯერ მეტი ტემპით მიმდინარეობდა, ვიდრე მოსახლეობის რიცხოვნობის ზრდა. იგივე მაჩვენებელმა საქართველოსთვის შეადგინა 2,5-ჯერ, ხოლო სომხეთისათვის – 3-ჯერ.

ნახ. 1

შედარებით ანალიზმა ცხადყო, რომ სომხეთში, მოსახლეობის აღწარმოების საერთო ტემპებთან შედარებით, გაცილებით სწრაფად იზრდება მ.შ.პ.-ის მოცულობის დინამიკა როგორც მთლიანად, ისე ერთ სულ მოსახლეზე გაანგარიშებით, უკეთესი გეოპოლიტიკური და რესურსების მქონე საქართველოსა და აზერბაიჯანთან მიმართებით.

წყაროები:

1. www.ecsocman.edu.ru
2. www.corruption.rsuh.ru
3. www.statistics.ge
4. www.polis.ge
5. www.aemstat.ar
6. www.azstat.org